

knížka »Die Brüner Wollindustrie 1928«, v níž tajemník brněnské obchodní komory Dr. Alfréd Oberländer podává stručný, ale výstižný nástin vývoje brněnského továrního průmyslu soukenického od polovice 18. století až podnes. Dále uvádí knížka statistické údaje a diagramy, z nichž jest patrna velikost brněnského vlnářského průmyslu: tak r. 1928 zde pracovalo 245.573 vřeten na přízi mýkanou a 33.000 vřeten na přízi česanou, 6103 mechanických stavů, zaměstnáno bylo zde téměř 18.000 dělníků a vyrobeno 15 milionů metrů vlněných látek v ceně 850 milionů Kč, z čehož téměř polovice pro vývoz.

Akciová společnost pro stavbu strojů a motů v Adamově vydala svým nákladem knihu Jos. Pilnáčka, v níž jsou vylíčeny velmi zajímavé dějiny starobylých závodů železářských, založených již asi kolem roku 1350 v údolí řeky Svitavy na území nynější obce Adamova. Závody, založené původně pány z Vildenberka, přecházely ovšem v průběhu let rukama různých majitelů — byly po jistý čas i v majetku krále Jiřího z Poděbrad — nejdéle byl posléze jejich vlastníkem po 308 let rod Lichtensteinský, až pak závody koncem minulého století koupila známá strojírenská firma Bromovský, Schulz a Sohr. Další osudy a fuse této firmy prodělávaly i adamovské závody, r. 1918 je koupila vídeňská akc. spol. Daimlerova, od 1. ledna 1921 utvořena pro ně samostatná akciová společnost a koncem r. 1927 získala většinu jejich akcií Československá zbrojovka, akc. spol. v Brně. Právě v poslední době, můžeme sami k tomu dodat, jsou adamovské závody opět v popředí koncentračního úsilí čsl. průmyslu strojírenského. Závody adamovské byly původně založeny jako hutní a železářské závody s vysokými pecemi, které v krajině bohaté lesy a dřívě i železnou rudou vyráběly pomocí dřevěného uhlí železo; když však během minulého století nastal přesun hutního a železářského průmyslu do kamenouhelných revírů, kde se železo laciněji a v daleko větších výrobních rozměrech vyrábí pomocí koksu, musily adamovské závody zrušiti své vysoké pece a přejíti od výroby hutnické k výrobě strojů, vyráběných z kupovaného již železa, což se zde též plně zdařilo. Stejný vývoj musily prodělávati i všechny jiné podniky v obdobné situaci se nacházející a přejíti od hutní a železářské výroby k výrobě strojnické nebo železného zboží, chtěly-li se uchrániti před zánikem. Kniha jest skutečně reprezentativní, vyzdobena mnoha fotografiemi a i reprodukcemi starých listin, vyobrazení atd., obsahuje též množství důležitých údajů o výrobních poměrech středověkého železářství, na př. velmi zajímavé údaje o cenách a výrobních nákladech; o pili, s jakou autor knihu tuto sestavil, dlužno se vysloviti s největším uznáním. Dílo jeho zůstane důležitým pramenem pro každého, kdo se bude pracemi o hospodářských dějinách zemí našich obíratí.

Konečně zaslouží si zmínky též slavnostní publikace, kterou vydala k svému 70letému jubileu dřevařská firma Löwy a Winterberg. Kniha tato jest rovněž po stránce zevní skvěle vypravena, s mnohými ilustracemi, úvod k ní napsal ředitel knihovny Národního musea Dr. Volf; zvláště zajímavý zde jest historický náčrt obchodu s dřívím v Praze-Podskalí. Dr. Režný.

Karel Engliš: Finanční věda. (Nástin theorie hospodářství veřejných svazků.) Nákladem Fr. Borového v Praze. 1929. 8°. Stran 408. Cena Kč 60.—. — Autor uvádí v předmluvě, že kniha přináší jen obecnou ideologii všech hospodářských problémů veřejného hospodářství, že není ani popisnou, ani historickou, ani srovnávací. Tento úvod vyznívá však příliš skromně. Nehledě k příležitostným zajímavým exkursům do historie finanční vědy, nalezneme v ní hojnost praktických příkladů z naší finanční politiky, hlavně z doby, kdy Engliš byl finančním ministrem, podaných jistě od autora nejpovolanějšího, takže vyniká vysoko nad obvyklé typy učebnic neb nástinů. Kniha se stává někdy až

obhajobou Englišovy státnické práce, při níž nechybí ani četné trpké poznámky na adresu politických stran.

Těžisko knihy ovšem spočívá v důsledné aplikaci Englišovy hospodářské noetiky. Nejedná se zde o zcela nové poznatky, vždyť známe již názory Englišovy z jeho Základů hospodářského myšlení, z jeho článků (hlavně v Obzoru národohospodářském), z jehož polemik s prof. Loevensteinem a v neposlední řadě z jeho řeči parlamentních. Kniha podává však systém finanční vědy, v němž po prvé teleologické stanovisko jednotně se uplatňuje. Vlastní noetice je ovšem věnována jen poslední, poměrně malá část, nadepsaná »Finanční věda«, v níž je obsažen ještě z polovice výťah z autorových »Základů«. Finanční věda byla již dávno hlásána jako samostatná disciplína, teoretická fundace jí však chyběla. Je nesporné, že je součástí hospodářské vědy. Proto platí pro ni princip hospodářský a zákon o relativním užítku a relativním nákladu. Od hospodářské vědy je ohraničena tím, že se zabývá jen hospodářstvím veřejných svazků. Státní hospodářství (a v něm hospodářství podřízených veřejných svazků) je jednotné, jelikož sleduje společný účel, který je totožný s účelem státu, t. j. uskutečnění ideálu člověka zdravého, vzdělaného, dobrého a zámožného. Ten je ovšem jen myšlenkovou konstrukcí, pomocí něhož věda chápe určitý komplex jednání jako jednotnou hospodářskou soustavu. Zde narážíme na jeden z nejspornějších bodů Englišova učení. Je nesporno, že veřejné hospodářství sleduje jeden účel, ale je otázka, zda je to autorem daný ideál: vždyť jistě v některých státech, na př. církevních, je dán ideál nábožného, ale ne zdravého a zámožného člověka. — Státní hospodářství je nucené, protože se jím vnáší do individualistického řádu cizí prvky kolektivistické. Tato nucenost je však charakteristickou jen po stránce formálně právní. Také kooperativní funkce veřejného svazku nepatří k jeho podstatě, ač je nesporno, že tato cesta vedla geneticky k jeho vzniku. Veřejné hospodářství je hospodářství solidaristické, prostoupené zásadami kooperativními. — Finanční věda konečně má trojí poslání: je finanční teorií, historií a politikou. Je sporné, je-li předmětem této vědy jen příjmová stránka státního hospodářství, ale rozhodně je z výdajového hospodářství tolik ve finanční vědě nepostradatelné, kolik třeba ku pochopení hospodářské povahy toho kterého odvětví správního.

Pro ty, kdož sledovali Englišovu finanční politiku s hlubším zájmem, budou některé oddíly jeho knihy neobyčejně cenné, na př. tam, kde autor jedná o finanční politice samosprávných těles a jich vztahu ke státu. Také v části, jednající o daních, přináší kniha některé pozoruhodné nové aspekty. Následkem důsledné aplikace teleologického způsobu pozorování upouští autor od nesourodých čtyř tradičních zásad daňových; při daňovém zatížení srovnává užitek i škodu relativní a mezní a z toho srovnání vyvozuje svoje daňové zásady. Zrovna tak si počíná u výkladů o rozpočtu; poukazuje zejména na zbytečnost sporů o definici výdajů řádných a mimořádných, redukuje problém poměru mezi výdaji a příjmy státní správy na otázku poměru věcného a časově kvantitního. — Pokud se týče terminologie, nazývá autor i zdě důsledně daně, postihující výrobek za výroby před dokončením, daněmi obchodovými.

Kniha má přednost, známou z dřívějších prací autorových: je psána poutavě a jasně, není zatížena spoustou citací pod čárou. Knihu ovládá duch moderního liberalismu, který se nechce odloučit od individualistického hospodářského řádu, pokud se tento osvědčuje, ale uznává nutnost kooperace a zákroku státního z důvodů sociálních. Engliš varuje i před výstrelky demokracie, která může ohrozit stát, t. j. podlomit jeho produktivitu tím, že nemajetná většina uvalí většinu veřejných břemen na majetné podnikatele.

Dr. Čakrt.

Dr. Jozef Munka: Církevné dávky. Bratislava, 1929. Nákladem vlastním. Str. 110. Cena neudaná. — Právny poriadok československý